SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:993

av Mårten Blix m.fl. (M)

Valfrihet för att stärka kvinnors rätt till sjukvård och kvinnligt entreprenörskap

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över behovet av att upprätthålla konkurrensneutralitet mellan egen regi och privata välfärdsbolag för att minska risken att lokala majoriteter i regionerna underminerar det fria vårdvalet, vilket särskilt drabbar kvinnors välfärd och kvinnligt entreprenörskap, och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Vårdval är ett system som ger invånarna möjlighet att själva välja vårdgivare för en rad olika offentligt finansierade vårdtjänster. Systemet bygger på principen att patienterna ska ha frihet att välja vilken vårdgivare de vill gå till, oavsett om vårdgivaren är privat eller offentlig. Valfrihetssystemet är viktigt för alla medborgare, men särskilt för kvinnor.

För det första tenderar kvinnor att uppsöka sjukvården oftare än män. Med större vårdbehov ökar betydelsen av god tillgänglighet. Med cirka två decenniers erfarenhet av valfrihetsystem i Sverige har forskningen visat att tillgängligheten ökar jämfört med den tidigare modellen när nästan all sjukvård utfördes av en monopolist i egen regi.

För det andra påverkas kvinnligt entreprenörskap mer av försämringar som drabbar vårdföretag och av bristande konkurrensneutralitet. Sverige är bland de länder i EU som

har lägst andel kvinnliga entreprenörer (bara Malta och Slovakien har lägre) med undantag från ett område; privata välfärdsbolag. Att fler kvinnor börjar äga och driva företag är inte bara viktigt för samhället och en rättvisefråga. Kvinnliga entreprenörer bidrar med nya perspektiv, innovationer och kompetens. Dessutom kan de utgöra förebilder för nya generationer. Fler kvinnor med erfarenhet av att äga och driva bolag ökar också rekryteringsbasen för tunga vd- och styrelseuppdrag. Att ta bort hinder för entreprenörskap kommer gynna allt företagande men vara särskilt viktigt för att stärka kvinnor som driver välfärdsbolag.

Dessvärre har utvecklingen på senare tid i allmänhet, och i Region Stockholm i synnerhet, gått i den rakt motsatta riktningen. Under den förra mandatperioden 2022–2026 genomdrev vänsterstyret i Region Stockholm en ideologisk kamp mot privata sjukvårdsföretag. Ett stort antal välskötta privata vårdbolag fick sina avtal uppsagda, trots goda omdömen och höga kvalitetsmått. Även ambulansverksamheten avprivatiserades och två privata bolag tvingades införlivas i regionens egen regi. Som en följd fick huvudstadsregionen under somrarna 2025 och 2026 stor brist på ambulanser. Tidvis fanns enbart en ambulans aktiv för Stockholms läns cirka 2,5 miljoner invånare. Vänsterstyrets argument om att säkerställa beredskap i händelse av kris visade sig leda till den raka motsatsen. Beredskapen blev sämre och situationen var prekär.

Ökade vårdköer är ytterligare en konsekvens av avprivatiseringen i Region Stockholm under samma period. Cirka 15,000 fler patienter väntade på sjukvård mot slutet av perioden 2023–2026. Ögon- och kvinnosjukvård var de områden som drabbades hårdast av vänsterstyrets ideologiska nedmontering av privat vård. Längre väntetider till ögonspecialister står för 30 procent av de ökade vårdköerna. Vad gäller kvinnosjukvården har medelväntetiden för att första besök ökat med drygt två veckor (2023–2025). Unga kvinnor med ätstörningar blev extra utsatta när den enda privata kliniken tvingades stänga och allt skulle ske i regionens egen regi.

Problematiken med vårdköer i allmänhet och missgynnande av kvinnor är ett problem i hela Sverige. När kommunsektorn bedriver politik som försvårar för privata välfärdsbolag försämras kvaliteten och effektiviteten. Det är helt central att offentlig sektor upprätthåller konkurrensneutralitet mellan olika driftsformer; att höga kvalitetskrav ställs på alla utförare och att kvalitén även granskas på egen hand.

För att Sverige ska klara välfärden, korta vårdköerna samt öka kvalitén krävs sammanfattningsvis en god tillgång till privata bolag jämte egen regi. Regeringen måste säkerställa att det råder konkurrens på lika villkor, oavsett driftsform.

Mårten Blix (M)

Kristina Axén Olin (M)

Maria Stockhaus (M)

Merit Frost Lindberg (M)

Lotta Högström (M)

Ida Drougge (M)